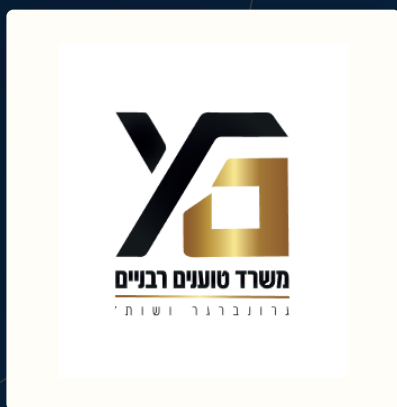

משפט יצחק

החלפת בגדים בחתונות ואירועים

החלפת בגדים במקומות ציבוריים

גיליון 12 • חושן משפט ודין תורה

מאת: הרב יצחק דן גרונברגר

כל הזכויות שמורות. אין לפרסם את הגיליון בשלמותו, להעתיקו או לעבדו עיבוד מהותי בלא רשות בכתב. ציטוט קצר ומידתי מותר בכפוף לייחוס מלא ולהפניה פעילה אל grunberger-law.co.il.

שאלה:

מיד חיפשתי סימן, שם או מספר טלפון על המעיל אמנם יגעת ולא מצאתי.

מאחר ומדובר היה באירוע גדול במיוחד אשר השתתפו בו יהודים מכל רחבי הארץ הבנתי שאין לי סיכוי למצוא את הבעלים ו\או את המעיל שלי, ומה שעשיתי הוא שהמשכתי ללבוש את המעיל שהוחלף.

שאלתי האם נהגתי נכון אז, וגם מה אעשה מעתה והילך, האם מותר לי ללבוש את המעיל שלקחתי בטעות, ואם לא מה עלי לעשות?"

ומקרה דומה 'עיני ראו ולא זר' באדם בצאתו ממקווה טהרה, שבטעות לקח בגדי חבריו.

עם תחילת החורף וימות הגשמים מלבד הקור המבורך של ארץ הקודש אשר מקדים לפתחנו, גם שאלות המצויות בזמן זה מגיעות.

והנה יהודי בשם ראובן שואל שאלה על מעשה שהתרחש בחורף האחרון, זה לשונו במכתבו בשינוי לשון: "בסיום אירוע מסוים (למרות הגבלות הקורונה של אז) הנני לובש את מעילי ויוצא מהאולם, למרות שהרגשתי לא כל כך נוח בתוך המעיל היה נראה לי שפשוט קיימתי בנפשי 'רווחא לבסימא שכיח' (מגילה ז:).

אמנם כאשר הגעתי הביתה גיליתי שבטעות לקחתי את המעיל של אדם אחר, וככל הנראה הוא קצת יותר קטן מהמעיל שלי. שני המעילים דומים לחלוטין ועל כן לא שמת לב לטעות.

תשובה:

והרא"ש הוסיף טעם וכתב: "הלכך ישתמש זה בטלית שקיבל מן האומן הוואיל והלוקח משתמש בטליתו. והנה לכאורה דברים תמוהים, איך אפשר להתיר לראובן להשתמש בחפץ שאינו שלו מפני שגם שמעון משתמש בחפץ של ראובן האם בטר גנבא גנוב?

אמנם מצאנו לפרש סוגיא זו ע"פ דבריו המאירים של הכסף הקדשים בסימן קלו בשו"ע. שם דן הכסף הקדשים באדם שיצא מהמקוה בערב שבת קודש וגילה שאדם אחר לקח את נעליו, ושואל האם מותר לו לכתחילה לקחת את הנעליים של אדם אחר כדי שלא יצא מהמקוה יחף (והרי אמר ר' יהודה בשם רב ימכור אדם את קורות ביתו ויקנה מנעלים לרגליו – שבת קכט.). וכותב שם שהיה המנהג פשוט אצלם שבמקרה כזה היה האדם לוקח נעליים שאינם שלו, חוזר לביתו, ואח"כ שולח את הנעליים ע"י אחד מבני ביתו.

ולאחר שהאריך הרבה בעומק הסברא כ' הכסף הקדשים שבמקרה כזה אפשר להתיר לו מכח 'זכין לאדם שלא בפניו', והיינו מפני שבמקרה שאדם רוצה למכור חפץ והוא אינו כאן, ויש אחד שרוצה לקנות את החפץ הדבר פשוט שמותר לקונה להשליש את המעות ליד אדם אחר ולקחת את החפץ לעצמו, וע"י השלשת המעות ביד השליש נמצא שהשליש מזכה את המעות לבעלים וע"י החפץ יוצא מרשות הבעלים לקונה. וא"כ ה"ה כאן, כיון שנעלי שמעון נמצאים ביד ראובן וראובן רוצה עכשיו לקחת את נעלי שמעון כדי שלא יישאר יחף, אמרינן שניחא ליה לראובן המחליף הראשון שיזכה במה שתחת ידו ולא ישתמש בו בגזל, וע"י ששמעון מקנה לראובן את נעליו הנמצאים בידו, נעלי ראובן יוצאים מרשותו לרשות שמעון מדין חליפין, ואע"פ שהוא שלא מדעת ראובן. דכיון שאפילו חצירו של אדם קונה שלו מדעתו כ"ש ידו שקונה שלו מדעתו.

ונמצא שלפי דברי הכסף הקדשים יש לבאר את דברי הרא"ש באופן הבא: מאחר והלוקח משתמש בטלית של המקבל, והרי ניחא לו להשתמש בטלית זו באופן המותר ולא באיסור גזילה ושימוש שלא מדעת הבעלים, א"כ בזה שהמקבל מקנה ללוקח את טליתו הרי הוא זוכה בטלית שנתן לו האומן, שהרי המוכר בעצמו כבר התרצה במכירה, נמצא שהוא קונה את הטלית שתחת ידו ומותר לו להשתמש בו.

והנה ראיתי בפתחי חושן (ח"ב פ"ד) שמבאר באופן שונה קצת, דהיינו שכל מקום שהבירה ביד האדם לבדו והשני לא ישים לב לטעות או שיש לתלות שהוא שם לב לטעות וכבר התייאר

שינוי בתלמוד בבא בתרא מו. "ת"ר: נתחלפו לו כלים בכלים בבית האומן - הרי זה ישתמש בהן עד שיבא הלה ויטול את שלו, בבית האבל או בבית המשתה - הרי זה לא ישתמש בהן עד שיבא הלה ויטול את שלו". הגמ' שואלת מה ההבדל בין הדין הראשון שמותר להשתמש לדין השני שאסור להשתמש, הרי בשניהם מחזיק בבגד שאינו שלו, ומתרת הגמ': "אמר רב: הוה יתיבנא קמיה דחביבי, ואמר לי: וכי אין אדם עשוי לומר לאומן מכור לי טליתך?". ביאר שם הרשב"ם: 'והלכך איכא למימר שהאומן מכר טלית אחת שהוא מתקן במצות בעל הבית שצוה לו למוכרו וטעה האומן ומכר טליתו של זה ונתן לו טלית זו מדעת עד שיחזיר לו את שלו וכיון דמדעתו נתן לו מותר להשתמש בה.

בהמשך הגמ' היא מגבילה הוראה זאת שתולין שהאומן נתן לו את הטלית של אדם שלישי בכוונה בשני תנאים, אחד שהאומן בעצמו נתן לו ולא אחד מבני משפחתו, והשני שהאומן לא אמר לו 'הנה טליתך' שבאופן זה תולין שהאומן טעה והתבלבל ולא שנתן בכוונה עד שיתברר הטעות.

ומכל מקום למדים אנו מהגמ' שאדם שלוקח בטעות בגד של אדם אחר אסור לו להשתמש בבגד ההוא, ואם עושה כן הרי הוא 'שואל שלא מדעת הבעלים' ודינו כגזלן.

אמנם יש להבין את החילוק האמיתי שבין הדין של אומן, שאז מותר לו להשתמש שתולין שהאומן נתן לו את של אדם אחר בכוונה, ובין הדין של בית המשתה שאסור לו להשתמש, ואיך תולין מספק שהאומן החליף וע"י מתירים לו להשתמש בשל אחרים.

והנה התוס' (ד"ה כ) כ' טעם למה בדין של בית המשתה אסור, ז"ל: "סופו שיחזיר חבריו את שלו ויחזור ויתבע ממנו טליתו". ונמצא לפי דברי התוס' שהאיסור להשתמש הוא מפני שהשני שעדיין לא שם לב לטעות ירצה להחזיר את מה שלקח ולקבל את שלו חזרה וממילא אסור לו להשתמש, משא"כ במקרה של אומן כיון שתולין שאדם אחר אמר לאומן למכור את טליתו והאומן מכר את הטלית של זה לאדם אחר, הרי שהלוקח לא יבוא לתבוע שום דבר מהאומן שהרי סבור שקנה טלית שהיה שייך לאומן, וגם המוכר לא יבוא לתבוע מהאומן שהרי כבר קיבל מעות מהאומן עבור המכירה (וע"ש ברא"ש בסוגיא שאף אם הלוקח יבטל את המקח מ"מ יכול זה להשתמש בטלית שקיבל מהאומן כיון שהמוכר משתמש במעות).

הוא מדין רוב ואין הולכים בממון אחר הרוב, היינו כשבאים להוציא מהמוחזק משא"כ כאשר באים לדון על היתר השתמשות בחפץ, הרי אין אנו דנים ב'חושן משפט' אלא ב'יורה דעה' ואיסורי דאורייתא מותרים ע"י ספק ספיקא.

לאחר מכן ראיתי שבעין סברא זו מבואר בכסף הקדשים, והוסיף שם שמה שאין הולכים בממון אחר הרוב הוא מפני שחוקת מרא קמא מתנגדת לרוב, משא"כ כאן שאין החזקה מתנגדת, וע"ע.

ובערוה"ש כ' שבמקומות גדולים שמצויים שם הרבה אנשים ומניחים את הנעליים מבחוץ והדבר ידוע שמתחלפים הנעליים של זה בזה, ובכה"ג מותר לקחת לכתחילה ואח"כ כשיתראו יחליפו זב"ז כיון שכן נהגו אינם מקפידים [אמנם אינני מכיר מקומות כאלה היום] ובאנ"מ או"ח ה"ט כ' שמי שלקח בגד שאינו שלו והתברר שבעל הבגד לא לקח את שלו, חייב לשלם עבור השימוש, ויש הרבה להאריך בכל זה. ועוד הוסיף שיש לכל קהל להנהיג מנהג זה ע"י ראשי הקהל שידביקו מודעה במקום בולט שכל הנכנס לשם על דעת כן נכנס שאם יתחלף לו בגד או מנעלים וכה"ג נתן רשות לשני להשתמש עד שיחזירו זל"ז, ע"ש.

העולה לדינא:

אסור להשתמש בבגדים שהוחלפו במקווה, ו\או בחתונות ואירועים למיניהם.

אדם שיוצא מהמקווה או מאירוע כל שהוא ורואה שלקח את בגדיו, אסור לו לקחת את הבגדים של אחרים הנמצאים שם, אפילו אם דעתו להחזיר מיד לאחר השימוש ונמצא שבעל הבגדים לא יתעכב כלל בגלל זה.

אם היו רק שני בני אדם במקווה, ונמצא שבוודאי זה שלקח את בגדיו השאיר את הבגדים כאן, מצדד הכסף קדשים שבמקום צער כזה מותר לו לקחת את הבגדים על מנת להחזיר ולחפש את הבעלים לאחר מכן.

בגדים שהוחלפו ונמצאו בידו ימים רבים [היינו זמן שיש לתלות שבוודאי עמדו כבר הבעלים על טעותם] מותר לו להשתמש בהם לכתחילה, ומ"מ אם אח"כ יבאו הבעלים ויתנו סימן חייב להחזיר.

[ובעיקר הדבר הזה ילמד כל אדם מיעקב אבינו ע"ה שחזר על 'פחים קטנים' וידאג על ממונו ויכתוב את שמו ואת מספר הטלפון שלו בכל הבגדים וחפצים השייכים לו. ובפרט לפי דברי האר"י בשער המצוות שכספו של האדם קשור לחלקים בנשמתו, ונמצא שהמזלול בחפציו מזלול בנפשו.]

והאמת והשלום אהבו. אין לסמוך על העלון למעשה בשופו"א

1. הרב יצחק דן גרונברגר

מהחפץ שלו, אז מותר לו להשתמש בחפץ, משא"כ אם יש לתלות שהשני עדיין לו שם לב לטעות או שעדיין לא התיימש מחפציו אסור לו להשתמש. ומש"ה במקרה של האומן שהולקח בוודאי לא ישים לב לטעות שהרי לדעתו קנה טלית מהאומן, אז מותר לו להשתמש, משא"כ במקרה של החלפה במקווה או בבית המשתה אסור לו להשתמש שהרי יש לתלות שהשני עדיין לא שם לב לטעות ועדיין יחזור ויתבע את שלו, וכלשון התוס'.

ולפ"ז יוצא דין חדש: כל מקום שעבר זמן רב מאז שהבגדים הוחלפו, ובוודאי שבעל הבגד עלה על הטעות וגם אם ביקש למצוא את בגדו כבר התיימש ממנה, **מעשה** מותר לזה שהחליף להשתמש בבגד שמצא. הטעם לזה הוא מפני שתולין שניחא ליה למאבד להקנות את בגדו לזה שמצא כדי שיוכל להשתמש בבגד שתחת ידו, ושוב הוה ליה כמכירה וכחליפין.

ואפילו שבאיסורא אתא לידיה, וידוע ששינוי רשות ואח"כ יאוש אינו קונה, וא"כ היה לנו לומר שה"ה כאן כיון שהוחלפו הבגדים לפני יאוש ורק אח"כ עם עבור הזמן התיימשו הבעלים ה"ל כשינוי רשות ואח"כ יאוש ולא יועיל יאוש, מ"מ מכירה מהני בכה"ג ומותר לשניהם להשתמש בטלית. (ובמה שנכתב לעיל מתורצת קושיות הקצות ס"ק ב והנתיבות ס"ק ב בסימן קלו על דברי הט"ז, והרוצה לעמוד על דבריהם יעיין בפנים בשו"ע ס' קלו).

וכעין זה פסק הט"ז בשו"ע סימן קלו סעיף ב, ע"ש שדן במקרה שאדם מסר בגד למכבסה וקיבל בגד אחר, ועברו ימים רבים ואין מבקש את הבגד שנמצא תחת ידו, שבכה"ג מותר לו להשתמש שתולין שבעל המכבסה כבר פייס לבעלים בדמים וכבר התיימשו הבעלים מהבגד, והכא נמי דכוותיה.

יש עוד להאריך הרבה בסוגיא זו, וכמדומני שיש לקשר את הסוגיא הזו עם דברי הש"ך בסימן רס ס"ק טו שמוותר להשתמש בדבר שאדם יודע שהבעלים יסכימו לו להשתמש אע"פ שעכשיו הוא בלא ידיעת הבעלים, והיינו הסוגיא דיאוש שלא מדעת, ויש להאריך בזה. וכן לפי סברת הרמב"ם בסעיף ד' שם דמיהם ומניחם' לכא' יהיה מותר כאן לאחר שלקח לשום דמיהם כדי להתיר לו להשתמש, וגם בזה יש להאריך.

[ויש להעיר, שהרמב"ם כ' הדין שמוותר לו להשתמש בכלים שנתן לו האומן בזה"ל (גזילה ו:): "שמא כליו של אומן הוא או בעל הכלי צוה את האומן למכור לו, וכן כל כיוצא בזה". ולכא' הדברים תמוהים שהרי הגמ' אמרה רק את הטעם שאמרו לאומן למכור ולא שמא כליו של האומן הם, ורציתי לומר שכונת הרמב"ם הוא שיש כאן ספק ספיקא להתיר את השימוש בחפץ, חדא שמא הם כליו של האומן עצמו ועוד את"ל שאינם של האומן מ"מ שמא אמרו לו למכור, ומותר לו להשתמש, והגמ' נקטה רק את החידוש דהיינו שמא אמרו לו למכור ולא את הצד הפשוט שיש לתלות שהם כליו של האומן עצמו. ועל אף שס"ס

הדרך לבית הדין מתחילה בהכנה נכונה

לייעוץ פרטני, ניסוח כתבי טענות וערעורים, שילוב מקורות הלכתיים, בורות או גישור ניתן לפנות למשרדו של הרב יצחק דן גרונברגר.

טלפון: 052-761-6780 • דוא"ל: grunberger-law.co.il • 1666law@gmail.com

זכויות ייחוס: כל הזכויות שמורות. בפרסום ציטוט קצר יש לציין את שם מחבר הגיליון, "משפט יצחק", מספר הגיליון, ולצרף קישור פעיל אל אתר המקור.

המידע בגיליון הוא כללי ותורני ואינו תחליף ליועץ הלכתי או משפטי פרטני. ההכרעה בכל תיק תלויה בעובדות, בראיות ובשיקול דעתו של בית הדין המוסמך.